

Het kerstschilderij van Johannes

Liturgiesuggesties:

Gezang 117: 1, 3, 4 en 5 en In Bethlehems stal: 1, 2, 3 en 4

Gezang 127: 1 en 7

Gezang 141: 1 en 3

Johannes 1: 1-18

Gezang 150 in wisselzang

Na verkondiging: Zingende Gezegend 110: 1, 2 en 3

Tijdens collecte: Heerlijk klonk het lied der eng'len

Psalm 98: 1 en 2

Gemeente van onze Here Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

Ik zit aan m'n buro.

Over een paar dagen is het weer kerstfeest.

Ons laatste kerstfeest in Leeuwarden realiseer ik me.

Wat zal ik dit jaar voor boodschap voor de gemeente hebben?

't Is zo'n bekend verhaal, het kerstverhaal.

Tot in de kleinste details kent ieder mens, ieder kind, wat er in de Bijbel over de geboorte van de Here Jezus is geschreven.

Iets nieuws, iets anders?

In de huiskamer hangen twee lange slingers met kaarten.

Allemaal hartelijke wensen.

Het doet ons goed. Bedankt lieve mensen!

Er is één kaart die me blijft boeien.

Dat schilderij over kerst. Het laat me niet los.

Licht en donker. Fijn in details.

Net als Johannes 1.

Hoe langer je kijkt, hoe meer je ontdekt.

Hoe meer je 'hoort' en hoe meer je 'ziet'.

*

Johannes - de evangelist - die op z'n heel eigen wijze het kerstevangelie aan de mensen vertelt.

Net als een schilder.

Met de kleuren van zijn palet schildert hij zijn levenswerk in lichte en in donkere kleuren.

Een prachtig schilderij.

Fraai tot in de kleinste details.

Wat een techniek beheerst deze mens.

Wat een Geest, die deze mens tot schijven inspireert.

Woorden schieten tekort om - dat wat er gebeurt in een stal in Bethlehem - onder woorden te brengen.

Johannes gaat er zelfs helemaal aan voorbij.

Hij vertelt helemaal niet over Jozef en over Maria.

Hij vertelt helemaal niet over het kindje in de kribbe en over de stal, over de engelen en over de herders, over de wijzen uit het Oosten.

Niets daarvan.

Of ... misschien toch wel?

Tussen de regels door?

Luister maar goed.

Kijk maar goed.

Want in het 'schilderij' dat Johannes ons 'schildert' moet je goed letten op de details.

Ik zou zeggen, kom maar dichterbij.

Dan zal ik je vanuit Johannes 1 op een aantal dingen wijzen.

*

Het kerstschilderij van Johannes.

Johannes, beste broeders en zusters, jongelui, begint zijn evangelie met de woorden: 'In den beginne was het woord en het woord was bij God en het woord was God.'

Ik zei daarstraks al: Johannes is als een kunstenaar.

Zeker als hij met woorden goochelt.

Want in elke volgende zin wordt het meest centrale woord uit de voorafgaande zin opgenomen en verder duidelijk gemaakt.

Een woordenspel, luister nog maar eens: 'In den beginne was het woord, en het woord was bij God, en ... God was het woord' - staat er eigenlijk.

Twee woorden vallen op.

Deze twee: Woord en God.

Het Woord is Gód en God is het wóórd.

En zegt, Johannes, het Woord - God - was er al toen er nog niets bestond.

Het Woord - God - was er al voordat alle dieren, alle mensen, ... voordat de hemel en de aarde werd geschapen.

Toen was God er al. En het Woord was er ook al.

Want God sprak, en het was er!

Nu, dat Woord, dat er van het begin al was, dat Woord is vlees en bloed geworden.

Vlees en bloed geworden in het kind van Betlehem.

Het Woord is vlees geworden, schrijft Johannes!

Zie je wel, achter die paar woorden, die onze tekst vormen, zit een heel schilderij verborgen.

Het is net als met een advents-kalender.

Ken je dat, een adventskalender?

Ze waren van de week overal uitverkocht.

Anders had ik er eentje meebracht.

Elke dag mag je een deurtje openmaken en achter het laatste deurtje zie je dan het kindje in de kribbe.

Zo schildert Johannes het kerst-evangelie.

En hij begint met het deurtje van de schepping: 'In den beginne was het woord'.

En dan doet hij nog een aantal deurtjes open:

- het Woord was bĳ God;
- het Woord wás God;
- dóór het Woord zijn alle dingen geworden;

- in het Woord was het leven;
- het Woord is het Licht.
Allemaal deurtjes van een adventskalender.
En dan dat laatste deurtje: 'Het Woord is vlees geworden.'

*

Broeders en zusters, jongelui, wat een woord is ... dat weet iedereen.
Woorden gebruiken we om met elkaar in contact te kómen en ... om met elkaar in contact te blijven.
Het woord - zeggen we dan - is een communicatiemiddel.
Met woorden zeggen we wat we: denken, voelen, geloven.
Met woorden vertellen we onze kinderen en kleinkinderen, neefjes en nichtjes, van het kerstevangelie.
Het woord is een communicatiemiddel.
Het woord verbindt ons met elkaar.
Het woord is vlees geworden, schrijft Johannes.
En hij bedoelt daarmee: Dat kindje in een kribbe verbindt ons weer met God.
Dat kindje Jezus brengt de aarde weer in verbinding met de hemel.

Want het was, broeders en zusters, jongelui, stil geworden.
Stil geworden rond God in Israël. Maleachi was in het Oude Testament Gods laatste bode.
En na hem is het vier eeuwen stil geweest.
De verbindingslijn met de hemel was verbroken, doorgesneden.
Weet je waardoor?
Door de zonde van de mensen, door hun ongeloof, door hun god-loosheid.
En wat doet nu de Here God.
Hij legt zijn woord in een kribbe: de Here Jezus, die God en mensen weer met elkaar in contact brengt.
Het woord is vlees geworden!
Het woord is vlees en bloed geworden.
Aan ons mensen gelijk.

*

We moeten nog even verder, want er is meer te ontdekken op het schilderij dat Johannes schildert.
Het woord: daarin komen alle beloften van God samen.
Alle beloften die zijn opgeschreven in het Oude Testament van de Bijbel.
Ik denk aan - wat we noemen - de moeder van alle beloften, de moeder-belofte.
In het paradijs - na de zondeval van de mens - belooft God dat hij het weer goed zal maken: "Ik zal vijandschap zetten tussen u - de slang, de duivel - en de vrouw, en tussen uw nageslacht en haar kinderen; dit zal u de kop vermorzelen en gij zult het de hiel vermorzelen."
God belooft met die woorden ... dat er een einde zal komen aan de macht van de duivel.
Hij zal zorgen dat iemand er een einde aan zal maken: Zijn zoon, Jezus Christus, het kind in de kribbe.

Ik denk aan andere beloften, die God in het Oude Testament aan zijn volk belooft: aan Jacob, aan Abraham, aan David, aan Salomo.
Telkens weer beloften waarin we ontdekken: eens zal het weer goed worden, als in het begin, als in het paradijs, zoals God het heeft bedoeld.
Het kind van God beloften ligt in Bethlehem.
Daar moest het gebeuren.
Daar moest het kind geboren worden.
Daar waar geen plaats was in de herberg of huis.
God heeft woord gehouden. Het woord is vlees geworden.

*

Vlees geworden. Nu, dan denk je, broeders en zusters, jongelui, aan zijn geboorte. Aan Maria, zijn moeder, die van de engel Gabriël te horen krijgt: 'Je zult, Maria, in verwachting raken.
Je zult straks een kindje ter wereld brengen.
Een heel bijzonder kindje, want het is het Kind van God.
En je zult hem Jezus, dat is Redder, Verlosser, noemen.
Want hij zal zijn volk en redden van de zonde en de schuld.
Hij zal zijn volk verlossen van de toorn van God.
Jezus zal hij heten.'
En Maria knikt - diep onder de indruk van die engel-woorden - en ze zegt: 'Mij geschiedde naar uw woord.'

En dan, broeders en zusters, jongelui, zet heel de bewoonde wereld zich in beweging.
De keizer in Rome stuurt zijn boden rond met zijn woord, zijn bevel: 'Inschrijven, iedereen, in zijn familiestad, want er moet belasting worden betaald!'
En daar gaan ze dan: Maria en Jozef, naar Bethlehem om zich te laten inschrijven, omdat zij familie zijn van koning David, die in Bethlehem is geboren.

Van Nazareth, naar Bethlehem.
Te voet of op een ezeltje?
Maar nee, ze komen te laat.
Bovendien, de herbergier heeft het wel aan Maria's dikke buik gezien: die vrouw zal gauw een kindje ter wereld brengen.
Dat is niks in al die drukte van de herberg.
'Ga maar verderop. Daar is een stal.
Er ligt wel wat hooi en stro. Daar is het lekker rustig.
Maar hier in de herberg we zijn vol. Geen plaats.'
En in die kerstnacht - schoner dan de dagen - gebeurt het wonder van de geboorte: 'En Maria baarde haar eerst-geboren zoon en wikkelde hem in doeken en legde Hem in een kribbe.'
Het woord is vlees geworden, schrijft Johannes.

Gods zoon is mens geworden.
Mens: een baby, arm en teer.
Liggend in een voerbak voor de dieren.
Hulpeloos zoals kleine baby's zijn.

Afhankelijk van moeder- en vaderhanden.
Dáár ligt Gods zoon.
Hij is mens geworden, volledig mens.
Hij is aan alle mensen gelijk geworden.
Zonder zonden, voegen wij er gauw aan toe.
Maar verder in alles aan ons mensen gelijk.
Een baby, in een kribbe, in een stal, in Bethlehem.

*

'En wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd?'
Kun je dat, broeders en zusters, jongelui, zo wel zeggen?
Ja, schrijft Johannes, en een volgend deurtje van de kerst-kalender gaat open.
"Er waren herders in diezelfde landstreek.
Die de wacht hielden over hun kudde op het veld.
En opeens stond een engel des Heren bij hen en de heerlijkheid des Heren omstraalde hen."
Kijk, dáár is die heerlijkheid!
Niet in de stal - dat is niets dan nederigheid - maar buiten.
Op de velden van Efratha, buiten Bethlehem.
De engel - omstraalt met heerlijkheid - kondigt de herders het woord van de geboorte van de Heiland aan.
En niet één engel, een heel leger van engelen, een engelenkoor, zingt in de kerstnacht: "Ere zij God."

Je moet op het kerstfeest eigenlijk overal te gelijk zijn:
- in de stal, waar de geboorte van het kindje Jezus plaatsvindt;
- op het veld, waar de engelen zingen;
- in het verre oosten, waar de wijzen een koningsster aan de hemel ontdekken.

Maar het kan niet.

Je kunt op het kerstfeest niet overal tegelijk zijn.

Op een schilderij kan het gelukkige wel.

En terwijl de stal in donkere kleuren is geschilderd, straalt het licht in een andere hoek.

Waar God in zijn engelenkoor het licht van zijn heerlijkheid laat schijnen.

Je zou kunnen zeggen: God komt op het kerstfeest weer op de aarde.

En zoals zijn heerlijkheid eens de tabernakel - de ontmoetingstent van het volk Israël - vulde, zo komt nu de heerlijkheid van God naar deze aarde in zijn Zoon.

Zijn enig-geboren.

God heeft niet nog meer zonen.

Het allerliefste van God. Zijn erfgenaam.

De enig-geborene van de Vader.

"Hij heeft onder ons gewoond!" - schrijft Johannes.

En opnieuw gaat er een deurtje open.

Eigenlijk staat er: in een tent wonen!

Jezus Christus, de zoon van God, heeft onder ons gewoond.

Zoals God eens woonde in een tent, in een tabernakel, onder zijn volk. Gods Zoon heeft bij ons zijn intrek genomen.

Blijvend, permanent, 33 jaar lang.
Toen is Hij terug gegaan naar het huis van zijn Vader.
"Onder ons", schrijft Johannes.
"Het woord heeft onder ons gewoond." Niet ín ons.
Onder ons: in levende lijve, in Jezus van Nazareth.

*

"En wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd."
Wij! Nee, niet alle mensen hebben, broeders en zusters, jongelui, zijn heerlijkheid gezien.
Er zijn mensen, die aan het kerstfeest zonder meer voorbijgaan:
- Koning Herodes, bijvoorbeeld.
Hij moet van wijzen uit het Oosten horen, dat een koningskind is geboren.
En dan nog: de kindermoord in Bethlehem is een duivels plan om - dan maar achteraf
- aan Gods reddingsplan een einde te maken.
Nee, voor Herodes ... geen kerstfeest!
- En ook de schriftgeleerden van die tijd.
Ook zij willen van het kerstfeest niets weten.
O ja, ergens in hun dik onder het stof liggende boeken staat wel iets geschreven over Bethlehem.
Maar dát is al zo lang geleden opgeschreven.
Wie gelóóft dat nu nog?
- En niet alleen toen, ook nu gaan mensen aan het kerstgebeuren voorbij.
O ja, ze zien misschien wel de kerstschilderijen van Mattheüs, of van Lucas, of van Johannes, ... maar ze nemen niet de moeite om stil te blijven staan.
Ze lopen door.
Ze gaan voorbij aan de boodschap van kerst.
Ze gaan voorbij aan de geboorte van de Zoon van God in deze wereld.

Alleen met het bril van het geloof zie je de scherpste en de diepte die Johannes in zijn kerstschilderij heeft gelegd.
Alleen met de bril van het geloof, zie je dat dat kindje in de kribbe ... Gods Zoon in heerlijkheid is.
"Wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd."
Aanschouwen, zien.
Dat doe je met de bril van het geloof.
In de kribbe van Bethlehem zie je dan de Zoon, die straks - als het zichtbare, tastbare en hoorbare bewijs van God liefde - zijn leven, voor ons, in onze plaats, zal geven aan het kruis van Golgotha.

*

Want - schrijft Johannes - dit Kind in de kribbe is "vol van genade en waarheid".
Weer twee deurtjes van de kerstkalender die open gaan.
Genade: dat is goedheid, vreugde, blijdschap.
En waarheid: dat is echtheid, trouw, betrouwbaarheid.
Vol van genade en waarheid.
In dit Kind in de kribbe zie je goedheid en de betrouwbaarheid van God.

Je zou kunnen zeggen: wat God zegt, wat God belooft, gebeurt ook echt!
Op God kun je aan.
Kijk maar: vol van genade en waarheid.
Gods genade en trouw is zichtbaar in de geboorte van Jezus Christus.
Gods genade en trouw is in de stal van Bethlehem te vinden.
Zo dichtbij is God naar ons mensen gekomen.
Jezus Christus, de zoon van God, brengt vanuit de hemel wat geen ander heeft:
genade,
Gods vergevende liefde.
Hij komt naar deze wereld om onze zonden - jouw kleine mensenzonden en uw grote mensenzonden, - op Zich te nemen.
Hij brengt die zonden van ons naar het kruis.
Zo opent dit Kind de weg naar de omgang met God.

*

"Het woord is vlees geworden!" - zingt Johannes - in zijn kerstlied.
Het woord - het middel om met mensen in contact te komen.
Hét middel bij uitstek, het enige middel, om met God in contact te komen.
Johannes, gemeente, begint zijn kerstevangelie net even anders als wij zouden verwachten.
Hij begint bij God en eindigt met God.
Lucas doet het anders: die begint bij mensen en eindigt met mensen.
Maar het gaat hen beiden om hetzelfde evangelie: de blijde boodschap van de geboorte van Gods Zoon in deze wereld.
Je moet het willen zien: door de bril van het geloof.
Je ziet dan meer dan anderen zien.
Je ziet de kleurrijke details.
Je ziet de bedoeling.
Je ziet de Maker van het kerstschilderij: God zelf, door zijn Heilige Geest.
Zijn naam zij geprezen.
Lof zij de God, die in het Kind in de kribbe, zijn Woord heeft gehouden.

*Komt verwonderd u hier mensen,
ziet hoe dat u God bemind,
ziet vervuld der zielenwensen,
ziet dit nieuw geboren kind.*

Amen.

Ds. Jan K.C. Kronenberg, Leeuwarden 26 december 1999

! Graag een mailtje wanneer deze preek in een gemeente wordt gelezen. !